

Biz Bize Benzeriz

Birikim 34/43

Şu ünlü «biz bize benzeriz» sözü, birbirinden ne kadar farklı insanı bir anda yan yana getiriverir. Herhalde sözün kendinde bir tılsım var; bütün bu birbirinden farklı kimseler bir noktada bu sözün çeşitlemelerini tekrarlar. İdeolojik kökeni çok daha eskilerde, ama bildiğimiz kalıbıyla söz Atatürk'ün. Onun için örneğin Cumhuriyet'in ilk kuşağından, ama bizzat Atatürk konusunda çok farklı düşünen iki romancımızı bakalım. Koyu Atatürkçü Yakup Kadri, **Panorama**'da bu sözün içeriğini şöyle dile getiriyor: «Sınıf mücadelesini bilmeyiz; zira, Türk cemiyeti zaten yalınkat bir binadır.» Az sonra şunu ekliyor: «Türk Devletçiliği, yalnız Türk milletinin ekonomik bünyesinden doğma ve yalnız onun ekonomik zaruretlerine cevap veren bir sistemin adıdır. Bunun tarifini Batı dünyasının ve Batı ilminin hiç bir kitabında bulamayız.» Atatürkçü olmayan Kemalist Halide Edip ise, hoşlandığı bir roman kişisine şunu söylüyor: «Biz ne sağız ne de sol. Biz demir gibi ortaya ayak basmışız.»

Yakup Kadri'de, diyebiliriz ki, «biz bize benzeriz» sözünün tanımı, Halide Edip'de ise yorumu ya da sonucu var. İşin özü, «sınıfsız, imtiyazsız, kaynaşmış bir kitle» olmamız. Bu öyle bir gerçek ki, parti kurmak isteyen işçiyi suç işlediği için hapse atmaktansa, deli olduğu için tımarhaneye atmak daha kolay. Çünkü ülkemizde sınıf olmadığı halde, adam tutturmuş «sınıf esasına dayalı parti kuracağız» diye. Şimdi, böyle bir cinnet insana nereden gelebilir? İnsan deli bile olsa, saçmalasa bile, saçmaları bir yerden çevresindeki bir şeye ilişkin olmalı. Oysa, sınıf olmayan bir toplumda, birileri çıkıp sınıftan söz ediyorlar. Bu esrarın cevabını, 12 Mart döneminde, şimdi adını söylemekten hicap duyduğum, çok ilerici, çok demokrat bir kimse vermişti. 1972 yılında, 11 Temmuz günlü **Milliyet** gazetesinde: «Kökü dışarda olan her ideoloji fikirce az veya çok 'kapitülasyon'dur. Fikir başka, ideoloji başkadır.» Yani, gümrükten iki şişe viski geçirir gibi Avrupa pazarından «fi-

kir» alabilirsiniz ve Türkiye'ye getirebilirsiniz; ama iş sisteme binerse (ideolojiyi getirmek), bu kasayla viski kaçırmaya benzer, kitapta yazılıdır cezası. Yazar, devam ediyor: Kendi doktrinimizi bulmamız gerektiğini söylüyor. Bunun için önerdiği çare: fikir özgürlüğü ortamını yaratmak! Ama önceden uyarıyor haklı olarak: «Siyasette düşünenlerimiz var. Fakat bir ayırım üzerinde önemle durmalıyız; 'Düşünenler'le 'şeytanca düşünenler'; dinsel duyguları sömürenlerle sınıfsal kini sömürenler arasındaki benzerlik budur.» Şimdi birçok şey açıklandı. Adam delirse de, kendi hayatında olmayan «sınıf» kavramına nereden sardırıyor diye sormuştuk. Anlaşıldı şimdi. «**Dışardan**» geliyor. Viski gibi de içimi güzel olduğundan, saf vatandaşları baştan çıkarabiliyor. Ama bunu getirenler, «şeytanca düşünen» takımından. Yani, hepimizin birbirimize benzediğimiz şu güzelim toplumda, bize benzemek için inatlaşan iki güruhtan biri. Birbirimize, 12 Mart döneminde bile, hamdolsun hâlâ benzemekte olduğumuzu söylüyor yazar: «Topluluğumuzun tek mutluluğu 'üst sınıf'ın olmamasıdır». Fakat, ileri görüşlü olduğu için, böyle bir sınıfın oluşabileceği tehlikesini de düşünüyor. Ve bizleri, bütün bu tehlikelerden korunmak üzere, yeniden Atatürk yoluna çağırıyor: «Türk doktrinini onda bulabiliriz. Tabii ararsak.»

Böylece, gene Yakup Kadri'nin de dediği gibi, batıda matıda, hiç bir yerde bulunmayan ve hiçbir kitapta yazmayan, kendi doktrinimize dönüyoruz. Bildiğim kadarıyla, bunu tarihimizde ilkin Ziya Gökalp söylemişti. Ona göre, bilim de milliydi ve dolayısıyla, Türk milleti kendi Türk bilimini yaratmalıydı. İşte yukarıda gördüğümüz yazarlar, bu millî bilimi yaratmaya çalışıyorlar.

Az önce çeşitli yazarlarda çeşitli öğelerini gördüğümüz ideolojik bütünün bir parçasında, ne yazık ki bize benzemeyen densizlerden biri olarak, yobazlar anılıyordu. Ama Şerif Mardin bu noktada ilginç bir noktaya dokunuyor. İslâm inancına göre Tanrı karşısında herke-

sin eşit olduğunu söyledikten sonra, şöyle devam ediyor: «Aynı duygunun bir diğer yönü, ümmetin kaynaşmış, farkları olmayan bir kitle olduğu ideolojisi. Bu bakımdan, Türklerin imtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir toplum oldukları şeklindeki Cumhuriyet inançlarını İslâmın ideolojik niteliklerine bağlamak mümkündür.» Bence, iki ayrı dönemde iki ayrı devlet tipi vardır ve hâkim ideoloji, varolan devlet tiplerine göre farklı biçimde belirlenmiştir. Ama, ideolojinin aynı toplum içinde süregitme süresinin uzunluğu hesaba katılabilir. Bu açıdan bakınca, evrimsel bir süreç seçilebiliyor. Daha önemlisi, başkalarından farklı ve sömürsüz bir toplum ideolojisinin, her baskıcı devlet için özlenir ideoloji olması.

Gerçekten, Kemalist ideolojide oyun bozan rolündeki İslâmcılar da, kendi ideolojilerinde, sınıfsız bir toplum olduğumuza ve bunun yalnız bize özgü olduğuna inanırlar. Batı biliminin (yani Müslüman olmayan bilimin) bizim için geçerli olduğunu onlar da kabul etmezler. Onlar da, tabii Komünistlere ve aynı zamanda Batıcı olan, ol sebepten de «bize benzemeyen» Kemalistlere kızarlar. Demek iki ideolojik şemada da Komünistler münafıklık makamını koruyor, ikinci zındık değişebiliyor.

Faşistlerimizin bu konuda ne söylediklerine bakmaya gerek kalmadı sanırım, çünkü onlara söz kalmadı.

Birbirinden farklı nice insan, demiştik yazının başında. Bu sıralamada ATÜT'çüleri, Kemal Tahir'i de unutmamalı. Bunların bir kısmı gerçi Cumhuriyet döneminde sınıfı kabul ediyorlar, ama Osmanlı toplumunu kaynaşmış kitle olarak görüyorlar. Yıldız Sertel aşağı yukarı bu paradokse düşünen bir sosyoloji profesörünü şöyle tanıtır: «'doğu toplumlarında' sınıf yapısının batıdan farklı olduğunu, Türkiye'de batıdaki gibi bir burjuvazi bulunmadığını iddia ediyor. Onca, az gelişmiş toplumlarda devlet, bir sınıfın devleti değildir. Böyle olduğu için de bir sınıf adına halk yığınlarını sömürmez. Onca, Osmanlı İmparatorluğunda bir sınıfın diğerini sömürmesine yer yoktu. Mülkiyetin büyük kısmı ve üretim araçları devletin elindedir.» Sosyalizmi, üretim araçlarının devlet elinde olması diye kabul ediyorsak, bir diyecek yok. Osmanlı toplumunda da devletin elindeydi. Demek ki bir sömüren de yoktu. «Türk insanı», oldum

olası sınıfsız ve kaynaşmış yaşamaya alışmış, geçinip gidiyordu. Hal böyle olunca, «ille sınıf» diye tutturan Komünistlere insanın büsbütün kızacağı geliyor. Nitekim, ATÜT'çüler de, Kemal Tahir de, çok kızardı Komünistlere. İdeolojinin bu yakasında da Komünistlerin «lain ve münafık» rolü değişmezdi. («Şeytanca» düşünenler ve «Şeytan Aldatması»).

Kemal Tahir'in politik sözlüğümüze kazandırdığı bir yeni türetme terim de devletin bu sınıfsızlık ve bize özgünlük şeklinde kavranılışından çıkmıştı: «Kerim Devlet.»

Osmanlı toplumu geçmişte kaldı. Devleti kerim, ama üretimi tarıma dayalıydı. Şimdi ise sanayileşen bir toplumdayız. İleri görüşlü ve özgür düşünce ortamı yaratmaktan yana aydın profesörlerimizin uyardığı gibi, bir «üst sınıf» olmasa da, olabilir bu koşullarda. Aslında, düzenin Osmanlılardan bu yana biraz değiştiği hiç görülüyor değil. Pekli, bu durumda, bütün bu sınıfsız ve imtiyazsız ve kaynaşan halkın böyle yaşamaya devamını sağlayacak bir düzen ve buna tekabül edecek bir devlet biçimi düşünülemez mi? İşte bu önemli soruyu düşündüğümüzde, karşımıza derhal, «Sosyal Demokrasi» kavramı çıkar. Çünkü Sosyal-Demokrasi de, sınıflar-üstü bir devlet oluşturarak, bütün halka hizmet eder. Günümüzün sınıflar-üstü Sosyal-Demokrat devleti ile Kemal Tahir'in Kerim Devleti arasındaki bu bağlantı, başta Bülent Ecevit olmak üzere birçok önde gelen Sosyal-Demokrat düşünürümüzün Kemal Tahir'e duyduğu saygıyı ve yakınlığı açıklar belki.

Türkiye'de Sosyal-Demokrasi, böyle bir kerim devlet kurarak, köy-kentler ve halk sektörleri yoluyla ve tabii fikrini halkla paylaşım gücünü halktan alarak, sınıfsız imtiyazsız kitleyi yaratacak ve böylece ortaya çıkan toplum, gerçekten yalnız bize benzeyecektir. Sosyal-Demokrasi bunu yaparken, «ayağı yere basmayan» («Kökü dışarda»nın nazikçesi; kökünden sökülmiş ve havaya kaldırılmış) solcuları ülkemiz için bir tehlike olmaktan çıkaracaktır.

İdeoloji dairemizi böylece tamamlarken, galiba şunu görebiliyoruz: bir belirli ideolojinin temelini eleştirmedikçe, dışına da çıkmazsınız. Üstelik, kimi zaman boğaz boğaza geldiğiniz düşmanlarınızla da aynı ideolojik zemine ayağınızı basmaktasınızdır.

Biz bu dairenin dışında durmaya çalışanlar olarak şu basit soruyu sorabiliriz: «Peki, kardeşim,» diyebiliriz, «Biz bize benzemek zorundayız. Onun için, batıdakiler doğudakiler gibi düşünmeyeceğiz; bizim düşünmemiz gerektiği gibi düşünmeyeceğiz. Ama siz, bize benzemenin, sınıfsız imtiyazsız ve kaynaşmış ol-

mak anlamına geldiğini söylüyorsunuz. Bir bakın çevrenize, bu toplumda sizin dediğinize benzer bir eşitlik var mı?»

O zaman da verecekleri cevap hazır:

«Beş parmağın beşi de birbirine benzemez.»

HAVASS yayınları

TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI
DİZİSİ: 001

a.altındal

TÜRKİYE'de KADIN

(marksist bir yaklaşım)

Ciltli, kuşe kâğıda büyük boy
TAM METİN/YENİDEN BASIM
50 Lira

TÜRKİYE BELGELERİ
DİZİSİ: 001

"Ministry of Foreign Affairs of the
U.S.S.R. Archives Division
German Foreign Office
Documents
German Policy in Turkey
(1941 - 1943)"

S.S.C.B. Dış İşleri Bakanlığı
Arşiv Bölümü
Alman Dışişleri Dairesi
Belgeleri
Türkiye'deki Alman Politikası
(1941 - 1943)
İngilizce Orijinalinden Eklere

Ciltli, kuşe kâğıda büyük boy
Türkçesi: Levent Konyar
40 Lira

ÖDEMELİ İSTEYİNİZ

HAVASS Yayınları
Hüsrev Gerede Cad., Işıl Apt. 35/2, Teşvikiye/ İSTANBUL

Havale ve yazışma:
HAVASS Yayınları, P.K. 55, Teşvikiye- İSTANBUL Tel: 4613 19
• Posta masrafı yayınevi tarafından ödenir.
On kitaplık siparişlerde % 20 indirim yapılır.